

Val av parametrar vid urbana trädinventeringar

Allt fler förvaltare genomför trädinventeringar. Inför varje inventering är det viktigt att noggrant överväga vilka parametrar som ska samlas in. För varje extra parameter breddas bilden av trädbeståndet, samtidigt blir inventeringen mer tidskrävande, risken för fel ökar och uppdateringen försvåras.

För att hjälpa förvaltare att välja vilka parametrar som bör inkluderas i trädinventeringar har vi delat in dem i tre nivåer: måste-parametrar, bra-att-ha-parametrar och mindre nödvändiga parametrar. Måste-parametrar motsvarar inventeringens kärna, bra-att-ha-parametrar ger ett fördjupat beslutsunderlag och mindre nödvändiga parametrar kan i vissa fall avstås, särskilt i storskaliga projekt. Genom att konsekvent utgå från inventeringens syfte och väga nytta mot insats kan en användbar och långsiktigt hållbar databas byggas upp.

Måste-parametrar

Måste-parametrarna utgör grunden i den urbana trädinventeringen och bör alltid ingå oavsett inventeringens omfattning. De ger ett tillräckligt underlag för strategiska analyser, riskhantering och långsiktig planering utan att göra datainsamlingen onödigt komplex eller tidskrävande. Måste-parametrarna inkluderar:

- **Släkte** (gärna art och sort också). En grundläggande parameter för analyser av diversitet, skadegörarens påverkan och ekosystemtjänster. Art och sort ska anges när säker bestämning är möjlig. Inom exempelvis *Salix* och *Tilia* kan arter och hybrider ofta vara svåra att särskilja. Registrering på släktesnivå säkerställer därför en robust och tillförlitlig databas.
- **Stamdiameter**. En central parameter för statistik om beståndets storlek och utveckling, som används för att följa tillväxt, uppskatta ålder samt beräkna

inlagrad kol och kvantifierbara ekosystemtjänster.

- **Vitalitet**. Parametern beskriver trädens aktuella kondition och är avgörande för att bedöma hur beståndet hanterar stress, klimatpåverkan och förändrade ståndortsförhållanden.
- **Risk**. Denna parameter bör registreras enligt en strukturerad och repeterbar metodik, exempelvis Tree risk assessment qualification (TRAQ), där sannolikhet för kollaps, sannolikhet för träff (det vill säga att en träddel faller och träffar person eller egendom) samt konsekvens vid en eventuell träff bedöms och vägs samman till en riskklass. Detta ger ett enhetligt och professionellt underlag för prioritering av åtgärder.
- **Position**. Parametern samlas ofta in automatiskt via gps, men kan i enklare inventeringar markeras manuellt på karta. Det avgörande är att trädet entydigt kan återidentifieras vid uppföljning.

Bra-att-ha-parametrar

Bra-att-ha-parametrar är värdefulla när inventeringen ska användas för ekonomiska analyser, åtgärdsplanering eller för att upprätta trädskyddsplaner, och kan anpassas utifrån resurser och syfte. De inkluderar:

- **Planteringsår**. En statisk parameter som ger en mer exakt åldersbedömning än diameter- eller klassbaserade bedömningar. På beståndsnivå möjliggör planteringsår analyser av

Gustav Nässlander
vd Trädkontoret

Nicolaj Josephsson Branda
landskapsingenjör
Trädkontoret

åldersstruktur och identifiering av samband mellan etableringsperiod och vitalitet.

- **Skador**. Dessa bör registreras strukturerat, exempelvis uppdelat på troliga rotskador, rotskador, stamskador och kronskador. Dokumentationen ger underlag för skadeanalys, förebyggande strategier och ekonomisk värdering enligt Alnarpsmodellen 2.2 (en metod för att strukturerat bedöma ett trädets återanskaffningskostnad).
- **Krondiameter**. Parametern ger information om trädets rumsliga utbredning och konkurrenssituation och är relevant vid arbete med trädskyddsplaner. Uppgiften kan i vissa fall ersättas eller kompletteras med fjärranalys.
- **Sannolikhet för kollaps**. Denna parameter kan registreras separat som en fördjupning av riskbedömningen i syfte att ge en mer nyanserad förståelse för trädets strukturella stabilitet.
- **Åtgärdsförslag**. Dessa utgör grunden för operativ planering. För tydlighet och jämförbarhet bör förslagen begränsas till ett antal fördefinierade alternativ.

Mindre nödvändiga parametrar

Vissa parametrar tillför ett begränsat värde i storskaliga inventeringar, särskilt när motsvarande information kan inhämtas effektivare genom gis- och fjärranalys. Några exempel på sådana parametrar är:

- **Kronhöjd**. Denna parameter kan vara relevant i enskilda fall, men i

större projekt är det oftast mer effektivt att använda publikt tillgängliga höjddata från exempelvis Lantmäteriets laserdata i stället för manuell mätning i fält.

- **Frihöjd**. Parametern kan användas för att bedöma framkomlighet och trafiksäkerhet längs körbanor samt gång- och cykelvägar, men ansvaret för att frihöjd efterföljs ligger oftast på en extern entreprenör.
- **Skadegörare**. Denna parameter ger sällan ett mervärde i breda inventeringar. Rekommendationen är att endast notera förekomst i samband med riskbedömning, som förklaring till en förhöjd risknivå alternativt att genomföra riktade skadeinventeringar.
- **Park- eller gatutråd**. Dessa kan i regel fastställas genom gis-analys och behöver därför inte registreras som en separat fältparameter.

Summa summarum: kvalitet framför kvantitet

En väl genomtänkt parameteruppsättning är avgörande för att en trädinventering ska bli ett användbart verktyg och inte enbart en storskalig insamling av data. Varje parameter bör motiveras utifrån hur den faktiskt ska användas i analys, planering och uppföljning. Genom att prioritera kvalitet framför kvantitet och regelbundet se över databasens struktur kan förvaltningen säkerställa att inventeringen förblir relevant, effektiv och strategiskt värdefull över tid. ●

Foto: Rebecca Averbil